تورکستان خبرلری

اوشدن تیلغرام

تاشکندکه اوشدەغی حربی کامیسار آتوشین‌دن ۲۵ ایول تاریخلی بویله تیلغرام آلنغان: اوشدەغی باصماچیلار هم شهرده‌کی عکس الانقلابچیلار حرکتی تمام باصدیرلدی. اوزم کریستیانلار آراسینه جنوب، یوروب قاچدیم. عیب شهر وکیللری اوستده بولغانلق آکلاشلدی. کریستیانلار صاویتلار طرفن طوتالار. اوشده طنچلق. بزنك اوجون طاغ طوبلاری ضرور.

بخارا حقدەکی خبرلر خصوصنده

سوکنی کونلرده بخارا خصوصنده شهرده تارالغان خبرلر حقنده «اظهار الحق» مجلەسی اوشبو سوزلرنی یازا:

«عوام آراسنده هر قنداق اصلسز ویالغان خبرلر تارقالوب اکثر خلق تشویشکه توشوب نهایتده تورقما قدەلر. اوخبرلر ایسه موندن عبارت‌دور کیم بخاراده افغاندن بش‌مینك عسکر واون عدد فیل کیلکان ایمیش وبخارا حکومتی غایت کوب اسباب وقورال جمع ایدوب ایرته یا ایندین صاویت حکومتینه قارشو اوروش باشلاب سمرقندغه هجوم ایلار ایمش، یه فلان وفلان دیب. آنلرغه موندغ خبر وهم معلومات بیرورمیزکیم بخاراده بش مینك عسکر اولطرفده تورسون برعدد هم افغان عسکر کیلکان ایماس وکیلماقنی هم ایستاماس‌لر. بخاراده‌کی افغانلار بولسه هرقنداق آچ وهم یلانغاچ یماقغه تان تابمای صحرالرده تورغوچی وحشی افغانلردورلر کیم بخاراده اوروش بولغاندن کین بخارا امیری افغان طرفیدن کیلکان کیمسه‌لرغه آت ونان بیروشینی ایشیتوب ایکی ایکی اوچ اوچ بولوب کیلب ایکی مینك مقداری یغیلکان‌لر. بخارا امیری ایسه ایلکاریکی وقتیدن اویغا نیب براوقرشو کیلسه عسکر وقورالنی کیرك لیکین توشونوب عسکر جمیع ایدوب انده قورالرین توزاتیب اوزقوت وحکومتین سقلاماك فکریده‌دور.

هیچ وقتده صاویت حکومتی ایلان اوروشماقنی ایستاماس وایستامانغه کوچی‌هم یوقدور. بلکه صاویت حکومتی ایلان متفق ودوست بولماقنی خیالی وفکریده‌در.

خوقند

«ناشا غزتە»نك یازوینه کوره خوقند یاکیدن تالاو هم اوترو میدانینه ثورلکان. یولباصارلار خوقند خلقن تمام قورقوغه صالغان. ایپول باشلارنده ۱۰۰ قدر قوراللی تالاوچیلار فرقەسی شهرنك مسلمان قسمینه هجوم قیلوب چایخانه‌لرده اوطروچی کشینی باشدن آیاق تالاب طنجقنه کینمه‌کچی بولغانلار ایکان، لیکن خلق آراسندن برمو ملتق آتقان؛ شوندن صوك تالاوچیلار باوسی بردن ملتقلار آطوب بتون شهرنی قورقتقانلار. شونی‌قرق، که بوملتق‌تاوشلارن ایشتو ایله قزل آرمیالیلر کریپوسندن طوروب هواغه قاراتوب اوط آچیقانلار. بوواقعه توندە بولو سببی ثولوجی کشی بولماغان. تالاوچیلار لون قاراتقولنندن هم آرتلارینه توشوب قووچیلارنك آرلغندن قایدەلانوب، تلفاتسز قوتولغانلار.

۱۲ ایپولدە قزل آرمیالیلار، ثەرمەنی دروژیناییلر ایله برلکده سفرگه جنوب بیش آرق قشلاغی یاندە تالاوچیلار اوستینه هجوم ایتکانلر. صوغش یك تزو بولغان. تالاوچیلاردن یدی کشی ثولوب، کوب کشی مجروح بولغان. ثەرمەنی دروژیناسندن برکشی ثولوب، ایکاوسی آغر صورتده مجروح بولغان. قزل آرمیالیلارنك قولینه ملتقلار هم آطلار غنیمت توشکان، خبرلرکه کوره خوقند اویازنده بارلغی بیش فرقه تالاوچیلار بولوب صانالاری ۸۰۰ که یته ایکان. بولارنك اجنده ایك کوچلیسی ایرکاش قورباشی فرقەسی بولوب، اول باجقر اوجاستقەسندن باشلاب نمنکان اویازینك حدودلری آراسنده بولغان بیرلرکه قدر یوری ایکان. خوقند صاویتی طرفندن ایر. کاشنی طوتوب یاخود باشن کیتروب پیروجیکه ۱۵ مك صوم مکافات بیریله‌جکی اعلان ایتلکان بولسەده، ثەلیکه قدر، شول اشنی اشله‌رلك «بهادرلر» تابلماغان، اما ایرکاشنك یاوزلقلاری کوندن کونگه آرتاغنه بارا ایکان. بوندن باشقه همدان هم طوردی ایشان اسمنده شایقەلر بولوب، بولاردن برسی خوقند اطرافنده ایکنچی کانیبادام تیرەسنده اش کوره ایکانلر. کرچه خوقنده هم آنك اویازنده صوغش حالتی اعلان ایتلکان بولسەده تالاو هم اوترولر کوندن کونگه کوبایه بارالر ایکان. ایپول اوزتالرنده فرغانه تیمر یولینك آرتیلشیجکی ماروزف اوتریلوب ۲۷ مك صوم آتچەسی تالانغان. تالاوچیلار ثەلیکه قدر طوتوا. ماغانلار.

اورکەنچ خانملرنده مدنی حرکت

خیوه، اورکەنچ دیگان سوزلرنی ثەیتو و ایشتو بلەن کوکلکه ثەلله بیندی، دنیانك قارانغی بر جیتده علم، معارفدن، هنر و صنایعدن محروم، جبر ـ ظلم اویاسی، تعصب اوجاغی بولغان بر خرابه زار ایسکه توشه. تعصب و سفاهتنك صوك‌چیگینه یتکان مذکور مملکتده، مسلمان عالمی خصوصاً خیوه‌لیلر قارشوندە «جانسز قورچاق» لار مثالنده یورتلگان خاتون ـ قزلار آراسنده «حریت ـ حرکت» دیگان مقدس اسملر، قدرلی سوز طوغروسنده یازساك اوقوچی عجبکه قالور بلکه مذکور سوزلر یاکلش یازلغاندر، دیب آیتورلر توسلی طوییلا. شوندی نادان، تربیەسز خلق آراسنده خاتون قز حرکتی نك قوزغالووی نی قدر شادلانورلق اش بولسه، شول جاقلی عجبرەلك کبك کورنه. فقط «جیله‌کینه کوره قایقاچی» دیگه‌ندای تمام یاوروپاده‌غی معناسی بلەن بولماسەده، اوزینه کوره، محیطینه موافق خیوه یورتی یاکی اورکەنچ شهرنده توروچی تورك ـ تاتار لرنك حریت پرور خانم و توتاشلری خیوه خصوصاً اورکەنچدەکی مسلمان خاتون ـ قزلری آراسینه علم، معارف تاراتو هم مشهور قورالار سایەسنده مسلمەلرنی بلملی، هنرلی، حقوقلی ایتوب، ایرکلی حره آنالر یتدرو هم شولر واسطەسی بلەن خیوه ایان حضرت عمر زماندەغی کبی آباد، هاووزماندەغی کبك شوکتلی اسلام مملکتی حالینه قایتارو نیتی بلەن «خانم وتوتاشلر جمعیتی» اسمنده نشر معارف اویوشماسی آچقانلر ایدی. جمعیت آجلو بلەن دردلی خانملر، اجتهاد لی توتاشلرنك قراشولری آرقاسنده اویوشما طرفندن بیك آز وقت اجنده بایتاق زور اشله‌ر اشله‌نگان ایدی. آجلغان وتلرندەغی کبك درد بلان اشله‌نگانده جمعیتدن شاقتی کوب خدمتلرده امید ایتله ایدی. لکن اشلر بز اویلاغانچه چقمادی. محیطنك تاثیرندنمی، ثەلله خانم و توتاشلرنك اجتماعی خدمتلرده تجربەسزلکلرندنمی هرحالده حاضرگی وقتقه قدر خانملر جمعیتندن امید ایتلگان بایتاق‌ثەدەلی اشلر وجودگه چقمی یاتوب قالدی. جمعیتنك رئیسەسی زینب خانم بعض بر سببلرکه بنا اورکەنجدن کیتکان. لکدن جمعیت باشسز قالوب، بتونلەی اشسز یاتارغه محکوم بولدی.

خانملر اویوشماسی‌نك کاتبەسی معلمه توتاش جمعیت اشلرینه یك اهمیت بیرمەدی. اداره آغصالری عمومی جیولش یاصاب جمعیتکه رئیسه صایلاو اشلرن باشقارونی معلمه ع. توتاشدن اوتونسەلرده معلمه توتاش مذکور اوتنچلرنی انقاتسز قالدردی. جیولش جیولمادی، رئیسه صایلانمادی. اشنی باشلاب اشله‌ردەی بلملی توتاشلرمز آز، طوغریسی بوقلقدن اداره‌باشسز قالدی. جمعیت حاضرکی کونده تمام یابلو حالینه کیلدی. بتون خیوه خاتون ـ قزلرینه اشی هم سوزی بلەن اورنەك ـ کوجرکچ بولور امیدی بلەن کوب راصحودلر توتوب بیك یراقدن چاقرتولغان مذکور ع. توتاش، بو یل امتحاندن صوك، بتون مسلمەلرنك اتفاقندن چقوب، ایکی بالالی خاتون اوستندن بر بایغه پش خاتونلقغه کیه‌وکه چقدی. آلدنغی صفده طوروب خاتون ـ قزلرمزنك حقوقلی انسان بولولاری طوغریسنده اورنەك بولاسی اورنده، کوب علمنك بختسز بولوب، کوب کشیلرنك عاثه طورمشندن قول سلتەب، مەنگو حسرت ده بولولارینه سبیجی بولغان پاش خاتون لقفه چقووی اوجون معلمه ع. توتاشنك مذکور اشینه تأسف بیان ایتەمز.

سوزنك صوکغی اولاراق «یاکی اور نچ خانم وتوتاشلر جمعیتی» اعضالرینه عاجزانه صورەتده ایتەجك سوزم شول: حرمتلو خانم و توتاشلر، ایزکی نیت، یبوك مقصدلر بلەن باشلاغان اشلرگزده اوچراغان آز ـ ماز اوکایسزلق و موفقیتسزلك لرکه قاراب آلدیگزغه آغان مقدس خدمتگزدن توقتاماگز! بلکه اولگیدنده نق ایمان، اخلاص کوکل بلەن باشلاغان مقدس اشگزده، قدرلی خدمتگزاده دوام ایتگز! اوزگزنی، غیرتی بلەن دنیاغه دائملی سیومیکەنك سگللری، بتون مسلمانلرنك معنوی آناسی حضرت عائشەنك قهرمان قزلری ایکاتلکگزنی ایسگزدن چقارماگز، ماضیی پارلاق، استقبالی یاقتی، شوکتلی ملت آنالری ایکاتلکگزنی خاطرگزده توتگز!

باخشیدن اورنەك آلگز یاماندن نفرت قیلگز، آلغه، آلغه!! خیرالله عبیدف.

اداره‌گه مکتوب

بیان تشکر

محترم عارف کلیلیف جنابلرینه! ۲۵ ایپول ده «حریت» یاغنده بولغان میتینغ‌ده ملا منصور نامنده‌گی... ثمن‌نك سوزلرینگه قارشی طوغری مصلحت پیروب آوازینی اوچردکگز اوچون جناب الله سزگه اجر جزیل بیرسون. سزنك عالی مقصدلرگز که بتوده تورلی مانعلرکه اوچراماغگز طبیعیدر. فقط بز سزنك اول مانعلرکه قارامادن عمومی آمالغز اوچون حرکتگزه قناعت حاصل ایتدك. بوندن مقدم تورکستانغه مشهور ایرلردن عالمجان البارودی، ملا اسماعیل عابدی، صدری مقصودی، طال عبدالباری افندیلر هم کیلوب کیتدیلر. فقط آنلار کیلور کیلماسدن کیتوب هم قالدیلار. ایندی سز احیاری مانع بولماغان تقدیرده آرمی، طالمی خلقفه خدمتگزنی دوام ایندرسەگز ایکان. بز کنج تورکستانلیلار سزنك دعاجیگزمز.

یاشاشون ملت خادملری!

یاشاسون محتکاشلر حاکمیتی!

یاشاسون علمی انقلاب!

یتسون عکس الحرکتچیلر!

ز. خواجه.

آتدن بوندن

صوغش کوبمی طورا؟

یاوروپا کاپیتالیستلاری طرفندن باشلانوب، دورت یلغه قدر دوام ایتکان صوغش آدم بالالری اوستینه بیك زور آفتلر طودردی: یارلیلق، آشارغه یوقلق، ایسکی حکومتنك خلقنی قصووی قوت اوچچق درجه‌گه یتدی. لکن نی قدر جه‌جك شیکللی بیش عمرلرنك یوقنه جفووی بله چاغشدرغان وقتده، اول آفتلر بیك کچکنه بولوب قالالر. صوغشده، باشندن باشلاب، ثەلیکه قدر کوبمی کشی اولگانلگی، کوبمی کشینك مجروح بولغانلغی حقنده تفصیلی استاتیستیکه جقغانی یوق. صوغش باشندن آتوب ۱۹۱۷ نچی یلنك ایپولینه قدرگنه استاتیستیکه‌گه قاراغانده صوغشده اوترلکان واولگان کشیلر توبەندەکی مقدارده:

انگلیزلر	— —	۴۰۰ مك کشی
فرنسوزلار	۱ میلیون	۳۰۰ » »
روسلر	۲ میلیون	۵۰۰ » »
نیمسلر	۲ میلیون	۵۰۰ » »
اوستریا ـ ویگریالیلر	۱ میلیون	۷۵۰ » »
تورکلر	— —	۷۵۰ » »
ایتالیانلار	— —	۲۰۰ » »
بلغارلار، صربلار، رومینلار، پورتوغالیالیلار		۶۰۰ » »

منه شوشیلرنك بارسن برگه جیساك اوتکان یلنك ایپولینه قدر ۱۰ میلیون کشی صوغشده قربان بولغان بولادر. بو ثەلی اولکانلری گنه. مجروحار ایسەگنه‌کانلر اولگانلرگه قاراغانده ایکی یارم ثولوش آرتق بولورغه کیرەك، که تخمینا ۲۳ میلیون، ۵۰۰ مك بولادر. بولارنك آزدیکانده یارتیسی انکه یارامسز خدمت کوچن یوغانلقان کشیلر بولوب قالاجقلر.

بوحساب یوغارده ثەیتلگانچه، اوتکان یلنك ایپولینه قدرگنه، آتدن صوك نی قدر آدم بالاسینك قربان بولغانلغن، بوکوندەده دهشتلی صوغشلرنك دوام ایتکانلگن اعتبارغه آلساك، حقیقتا قوت اوچرالقدر.

موندن باشقه آدم بالالرنك عصرلر بویونچه جیغان نی قدر دولتی، شهر و آولری صوغش آرقاسنده خراب ایتلدی. استاتیستیکه‌نك کورسەتوینه قاراغانده، اوتکان یلنك ایپولینه قدر توبەندەگی مقدارده صوغشقه راصخود طوتولغان:

آنگلیه	۵۵ میلیارد.
روسیه	۳۵ »
فرانسیه	۳۰ »
گیرمانیا	۵۰ »
آفستریه	۲۵ »
ایتالیا	۱۰ »
بلغاریا، صربیه، رومانیا، تورکیه، پورتوغالیا	۱۰ »

بو ثەلی صوغشنك اوزینه طوغریدن طوغری طوتولغان راصخودلر غنه، اگر روسیه، فرانسیه، یلگیه، صربیه وباشقه صوغش میدانلرندەغی خرابەلرنی صوغش سببلی تیمر یولرنك اشدن چقولرن قوشساك، صوغش راصخودی طاغیده آرتاچق. هم تخمینا ۲۵۰ میلیارد صوم قدر ضرر بولغان بولادر.

چنلابده، ۱۰ میلیون کشینك اولوینه، ۲۳ میلیون کشینك ایسەگنه‌نوب قالوینه، ۲۵۰ میلیارد لق دولتنك یوقنه جغارلووینه سبب بولغان کشیلرگه، آدم بالالری نی قدرگنه جواب بیرسەلرده، تیوشلی جزاسن بیره آلماغان بولاجقلردر. (ی. و.).

محرری: کیبر بکر

ناشری: مسلمان مطبعه خادملری.

اعلان

ناروندی خازایستوا اداره‌سینك تیخنیك شعبەسی تاشکنده‌ده بولغان روس و مسلمان مکتبلرگه ریمونت قیلدرا. اوشبو اشلرنی آلور اوچون رابوچی (اشچیلر) آرتیل لرینك ماندات ایله مذکور شعبەگه سویله. شورکه کیلولرن تکلیف قیلادر.

میللر صاتیلا

دوباوای اصطالاوای هم اسپالنه میللری ایله باشقه یورط اسبابلری صاتیلادر. تاشکنده ده تورکستانسکی کوچەده ۷ نچی نومر حویلیده روزانوژیچ‌دن صوراشورغه.

پاصیلقه تابدم

یاکی تاشکنده‌ده کاتکه کوچەده بر داه پاصیلقه تابدم. صاحبی‌چقسه سیمناریه بناسنده دارالمعلمین‌ده عبدالباری خان‌که مراجعت ایتسون.

باغمدن تورلی یاکی کەملر ایله بوماژنیگمنی اوغرلاتدم. اجنده یوز صوم آقچه ۱۹۱۱ نچی یلده آلغان ۴۰۱۳ نومیرلی بی صروك پاسپورتم بار ایدی. شول آراده الهام جان اسلام جان اوغلینك بوماژنیگی ایله ۲۴۰۰ صوم پولی هم ۱۹۱۰ یلده آلغان ۴۳۳۰ نچی نومرلك بی صروك پاسپورتی‌ده اوغرلاندی. تاشکنده‌ده کوکچه دهچه‌ده آب نظر محله‌لك مسلم جان حاجی مومن جان بای اوغلی.

عبدالرحیم رسول محمد اوغلی ایسکی تاشکند کامیساریندن آلغان بر یللق پاسپورت منی یوقاتدم. بیکاردر.

تاشکندلك آتا محمد رحمان‌نیاز اوغلی یاکی تاشکند پولیسەمیستری‌طرفندن ۱۹۱۶ نچی یلده بیرلگان ۳۳۷۳ نومرلك پاسپورتمنی یوقاتدم. بیکاردر.

تاشکندلك محمد صادق حاجی محمد قل اوغلی بوماژنیکم ایله مدتسز پاسپورتمنی یوقاتدم. بیکاردر.

محمود جان احمد جان اوغلی بوماژنیکم ایله ۲۲ رقملك بر وثیقەمنی هم تاشکند شهریده کوکچه کامیساریدن آلغان یلسق پاسپورتمنی یوقاتدم. تاپقان آدم مذکور کامیسارکه تاپشرسون.

اعلام نامه

منکم مفتی ملا ناصرخواجه داملا منصورخواجه اوغلی درمن. مصلحت بیررمن هرقنداغ‌اش بولسەمه، خصوصاً حدودشرعیدین جیققان وکیللرنك اوستلریدن عریضه بیروب جزالرن یردورملر قته، کوندوزی ساعت ۷ دن تا ساعت ۲ غه‌چه، کیچقوروون ساعت ۵ دن تا ساعت ۹ غه‌چه، جمعه کونلردن بوله‌ك وقتده. جونکه کوب آدملر کیلوب التماس قیلدیلر. اگر ده سیز دیك آدم بی‌فروا بولسه یقین فرصتده کوب حادثەلر پیدا بولدی وهم پیدا بولادر. لاعلاج قبول قیلدیم. توررجایم شیخاوندطهورغه تابع برنچی تورك یکی شهرمحله‌ده. روسچه قیات کوچه. حولی نومری ۱۵.

Изданіе Мусульм. Секціи Союза Рабочихъ Печ. Дѣла Редакторъ Н. Н. БАКИРОВЪ. Типографія Т. А. Р. Р. С. Ф. пр. Карла-Маркса № 20.